

1. lekce: Prolínání prvního a druhého města

– reálné kulisy Prahy a fantastické motivy

Anotace lekce

Lekce je založena na interpretaci ukázky z románu Michala Ajvaze *Druhé město* a zaměřuje se na způsob, jakým text propojuje realistické kulisy Prahy s fantastickými, snovými a znepokojivými prvky. Vybraná pasáž z kapitoly *Slavnost* zachycuje noční cestu vypravěče na lyžařském vleku centrem Prahy i skrytými prostory domů, během níž se běžná realita postupně proměňuje v neznámý a imaginativní prostor „druhé město“. Lekce se soustředí především na analýzu časoprostoru textu, práci s obrazností, atmosférou a vypravěčskou perspektivou. Žáci sledují, jak autor narušuje hranici mezi známým a fantastickým světem a jak fantastično vyrůstá přímo z každodenní reality. Důležitou součástí interpretace je také filozofická rovina textu — otázka, zda realitu skutečně vnímáme celou, nebo pouze její povrchovou vrstvu. Prostřednictvím práce s konkrétními místy v textu, interpretačních otázek a reflexe žáci formulují vlastní interpretační hypotézy týkající se významu „druhé město“, funkce imaginace a možného autorského záměru. Lekce rozvíjí interpretační dovednosti, schopnost argumentovat pomocí konkrétních textových míst a vede žáky k uvědomění, že literatura může prostřednictvím fantastických motivů zpochybňovat samozřejmost našeho vnímání reality.

Interpretační komentář k vybranému literárnímu textu

Ukávka z *Druhé město* velmi typicky ukazuje způsob, jakým Michal Ajvaz propojuje konkrétní realitu Prahy s fantastickou, snovou a symbolickou rovinou. Fantastično zde nevstupuje do světa jako něco zcela odděleného, ale vyrůstá přímo z běžné každodennosti.

Reálná místa — Klementinum, Karlův most, Nerudova ulice nebo Pohořelec — nejsou nahrazena imaginárním světem, ale postupně se proměňují a odhalují svou skrytou, neznámou vrstvu. Právě v tom spočívá znepokojivý účinek textu: čtenář má neustále pocit, že se pohybuje ve známém prostoru, který se však nenápadně vymyká běžné logice reality.

Důležitou roli zde hraje motiv cesty a průchodu. Vypravěč není pasivním pozorovatelem, ale postupně je vlečen stále hlouběji do prostoru druhého města. Lyžařský vlek, který projíždí noční Prahou, propojuje neslučitelné světy — horskou krajinu a městský prostor, veřejná místa a intimní prostory bytů, realitu a fantazii. Samotná jízda působí téměř iniciačně: vypravěč se vzdaluje běžnému světu a proniká do stále podivnějších a skrytějších vrstev reality.

Velmi podstatný je také motiv skrytých prostorů. Ajvaz naznačuje, že známý a obývaný svět tvoří pouze malou část skutečnosti a že za běžnou realitou existují další vrstvy, které člověk obvykle nevnímá nebo jejich existenci „raději popírá“. Tajné chodby, průsmyky mezi byty, vlhké sály a podzemní prostory získávají symbolický význam — mohou představovat nevědomí, imaginaci, potlačené stránky reality nebo obecně vše, co se vymyká racionálnímu řádu a lidské kontrole. Text zároveň naznačuje, že právě tato vytěsněná a přehlížená místa mohou být ve skutečnosti pro lidský život zásadní.

Významná je rovněž proměna atmosféry textu. Ukázka začíná téměř groteskně a absurdně — frontou na lyžařský vleč v centru Prahy — postupně se však proměňuje ve stále temnější a znepokojivější obraz. Motiv mrtvých ryb, krvavých stop na sněhu nebo temné kaple plné rybích těl vytváří téměř rituální nebo obětní atmosféru. Fantastické prvky zde neslouží pouze k vytvoření podivnosti, ale vyvolávají pocit nejistoty a narušují důvěru v pevnost a srozumitelnost reality. Text je zároveň možné chápat jako metaforu lidského poznání a imaginace. Druhé město nemusí být jen fantastickým paralelním světem, ale také symbolem toho, že realita má hlubší vrstvy, které běžně přehlízíme. Ajvaz ukazuje, že svět nemusí být uzavřený, pevný a jednoznačný, ale že pod povrchem každodennosti existuje prostor tajemství, imaginace a nepojmenovatelnosti. Literatura zde nefunguje jako únik od reality, ale jako prostředek, který umožňuje nahlížet známý svět jinak a zpochybňovat samozřejmost našeho vnímání.

Časová dotace

45 min.

Klíčová slova

interpretace literárního textu; čtenářské strategie; prolínání reality a fantastična; literární prostor; narativní perspektiva; imaginace

Cíle lekce

- Žák využívá předvídání jako čtenářskou strategii při práci s názvem a paratexty literárního díla.
- Žák rozvíjí svou představivost při uvažování o skrytých vrstvách reality a reflektuje různé způsoby zobrazování vztahu reality a fantastična v uměleckých dílech.
- Žák analyzuje, jak autor ve vybraném textu propojuje realistické a fantastické prvky, a identifikuje konkrétní projevy tohoto prolínání v časoprostoru.
- Žák interpretuje význam prolínání realistických a fantastických prvků a uvažuje o jeho smyslu v rámci celkového vyznění textu.

Rámcový vzdělávací program

Gymnázia (RVP G)

Lekce je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia v oblasti vzdělávání Český jazyk a literatura, konkrétně v okruhu Literární komunikace.

RVP G mezi očekávané výstupy uvádí, že žák:

„rolišuje fikční a reálný svět a chápe jejich vztah v literárním textu“ (RVP G, s. 14).

Tento výstup je v lekci naplňován analýzou prolínání reálných kulís Prahy a fantastických prvků v textu, kdy žáci sledují, jak autor proměňuje konkrétní a známý prostor v prostor imaginativní a významově nejistý. Fantastično zde nevystupuje jako oddělený svět, ale vyrůstá z běžné reality a narušuje její samozřejmost.

RVP G dále uvádí, že žák:

„rozlišuje umělecký text od neuměleckého a nalezne jevy, které činí text uměleckým“ (RVP G, s. 14).

Lekce tento výstup rozvíjí prostřednictvím práce s jazykem textu, obrazností, narativní perspektivou a fantastickými motivy. Žáci identifikují konkrétní prostředky (např. imaginativní popisy prostoru, kontrast reálného a fantastického nebo vypravěčské komentáře) a uvažují o jejich funkci v utváření významu textu.

RVP G rovněž akcentuje interpretační dovednosti žáka:

„interpretuje literární text a diskutuje o jeho významu“ (RVP G, s. 14).

Tento výstup je naplňován zejména v závěrečné fázi lekce, kdy žáci formulují vlastní interpretační hypotézy týkající se smyslu „druhého města“, významu prolínání realistických a fantastických prvků a možného autorského záměru. Své interpretace sdílejí, porovnávají a obhajují v rámci společné diskuse.

RVP G současně zdůrazňuje práci s jazykovými a kompozičními prostředky textu: „uplatňuje při interpretaci znalosti o jazykových a kompozičních prostředcích literárního textu“ (RVP G, s. 14). Tento aspekt je v lekci rozvíjen analýzou obraznosti, motivu prostoru, kontrastu známého a neznámého a práce s narativní perspektivou, které se podílejí na vytváření znepokojivé a fantastické atmosféry textu.

Lekce dále rozvíjí klíčové kompetence, zejména:

- kompetenci komunikativní prostřednictvím sdílení interpretačních hypotéz, argumentace a společné diskuse nad významem textu,
- kompetenci k řešení problémů prostřednictvím práce s významovou nejednoznačností fantastického textu a formulování interpretačních závěrů,
- kompetenci sociální a personální prostřednictvím reflexe různých čtenářských perspektiv a spolupráce při interpretačních aktivitách.

Lekce současně rozvíjí průřezové téma Osobnostní a sociální výchova, především v oblastech poznávání a rozvoje vlastní osobnosti, komunikace, imaginace a reflexe způsobů, jak člověk vnímá realitu a vlastní zkušenost.

Lekce rovněž rozvíjí průřezové téma Mediální výchova prostřednictvím reflexe různých způsobů zobrazování reality a vztahu mezi realitou, fikcí a imaginací v uměleckém textu.

Střední odborné vzdělávání (RVP SOŠ)

Lekce je současně v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro střední odborné vzdělávání (např. RVP 53–41–M/03) v oblasti Literatura a ostatní druhy umění a Práce s literárním textem.

RVP SOŠ vymezuje literární výchovu mimo jiné jako:

„umění jako specifickou výpověď o skutečnosti“ (RVP 53–41–M/03, s. 41).

Tento princip je v lekci naplňován analýzou způsobu, jakým text přetváří realitu prostřednictvím fantastična, obraznosti a práce s časoprostorem.

RVP SOŠ dále uvádí, že žák:

„rozezná umělecký text od neuměleckého; vystihne charakteristické znaky různých literárních textů a rozdíly mezi nimi“ (RVP 53–41–M/03, s. 41).

Lekce tento výstup naplňuje důrazem na rozpoznávání specifických znaků literárního textu, zejména práce s jazykem, obrazností, fantastickými motivy a narativní perspektivou.

RVP SOŠ rovněž uvádí, že žák:

„interpretuje text a diskutuje o jeho významu“ (RVP 53–41–M/03, s. 41).

Tento výstup je realizován prostřednictvím interpretace fantastických motivů, formulování interpretačních hypotéz a společné diskuse o významu „druhého města“ a o vztahu reality a imaginace.

RVP SOŠ současně zdůrazňuje čtenářskou zkušenost:

„vyjádří vlastní prožitky z recepce daných uměleckých děl“ (RVP 53–41–M/03, s. 41).

Tento výstup je naplňován v průběhu celé lekce, zejména při formulování čtenářských dojmů, sdílení interpretací a reflexivních aktivitách zaměřených na osobní porozumění textu.

Lekce dále rozvíjí schopnost:

- interpretovat literární text na základě vlastních čtenářských zkušeností,
- formulovat osobní čtenářskou odpověď,
- reflektovat vztah mezi realitou, imaginací a literárním zobrazením světa.

Současně rozvíjí klíčové kompetence, zejména:

- kompetenci komunikativní,
- kompetenci sociální a personální,
- kompetenci k řešení problémů.

Lekce rovněž naplňuje průřezové téma Osobnostní a sociální výchova prostřednictvím reflexe různých způsobů vnímání reality a práce s imaginací a Mediální výchova prostřednictvím reflexe vztahu mezi realitou, fikcí a uměleckým zobrazením světa.

Velká myšlenka

Literatura nevypovídá pouze o realitě, ale otevírá také různé možnosti jejího vnímání a interpretace

Potřebné pomůcky

- Pracovní list číslo 1
- Obálka knihy
- Mapa centra Prahy

Metodické instrukce k lekci

Evokace (10 minut)

Cílem evokační fáze je aktivovat čtenářskou zkušenost žáků a připravit interpretační rámec celé lekce. Žáci prostřednictvím předvídání a sdílení vlastních představ promýšlejí možnost existence „jiného“ nebo skrytého světa, který se prolíná s běžnou realitou. Aktivita současně otevírá symbolickou rovinu textu a připravuje žáky na interpretaci motivu prolínání prvního a druhého města.

Učitel nejprve představí název románu *Druhé město*. Je možné promítnout také obálku knihy, která může podpořit imaginaci a interpretaci názvu. Následuje krátká individuální práce, během níž žáci písemně odpovídají do pracovního listu na zadané otázky. Poté následuje společné sdílení a diskuse.

Možné otázky:

- Co by mohlo znamenat „druhé město“ v názvu románu?
Možné žákovské odpovědi: Může jít o skrytou, neviditelnou vrstvu reality, která existuje paralelně s běžným světem. Také může symbolizovat vnitřní svět člověka, fantazii nebo nevědomí.
- Může existovat „jiný svět“ uvnitř toho našeho?
Možné žákovské odpovědi: Ano, například ve snech, představách nebo v místech, kterým běžně nevěnujeme pozornost. Může jít i o metaforu toho, že realitu vnímáme jen částečně.
- Zažili jste někdy pocit, že realita má ještě další, skrytou vrstvu?
Možné žákovské odpovědi: Ano, například ve snech, představách nebo v místech, kterým běžně nevěnujeme pozornost. Může jít i o metaforu toho, že realitu vnímáme jen částečně.
- Vybavíte si literární nebo filmové dílo, které propojuje realistický a fantastický svět? Jakým způsobem to dělá a jaký účinek to vytváří?
Možné žákovské odpovědi: Žáci mohou zmínit různá díla na základě své zkušenosti, např. všeobecně známá díla fantastické literatury pro děti a mládež jako *Harry Potter*, *Letopisy Narnie*, *Nekonečný příběh*...

Metodická poznámka pro učitele

Cílem aktivity není hledat „správnou“ interpretaci názvu románu, ale otevřít různé možnosti čtení a podpořit imaginativní a symbolické uvažování. Učitel může během diskuse zapisovat na tabuli opakující se motivy a pojmy, například skrytý svět, fantazie, nevědomí, sen, tajemství, paralelní realita, prolínání světů, neviditelnost, proměna reality.

Pokud žáci uvádějí příklady jiných literárních nebo filmových děl, není důležité hodnotit jejich „správnost“, ale spíše sledovat, jak daná díla pracují s motivem hranice mezi známým a neznámým světem. Cílem je vytvořit očekávání a připravit žáky na interpretaci textů, v nichž se realistické a fantastické prvky vzájemně prolínají.

Uvědomění si významu informací (25 minut)

Aktivita 1 – Četba ukázky a první čtenářská reakce (10 minut)

Cílem této fáze je zachytit bezprostřední čtenářský dojem z textu, upevnit základní porozumění a vést žáky k pozornému a vnímavému čtení. Důležité je, aby žáci nejprve text četli bez výrazného analytického zadání a mohli reagovat spontánně na atmosféru, obrazy a proměny reality, které text vytváří. Ukázku je možné číst tiše individuálně, nebo formou hlasitého čtení (učitel / vybraný žák).

Doporučené je nejprve tiché čtení, během něhož si žáci mohou:

- podtrhávat místa, která je zaujmou,
- zapisovat si otázky,
- nebo označovat obrazy a situace, které v nich vyvolávají nejistotu, fascinaci nebo asociace.

Po individuálním čtení následuje:

1. krátké sdílení ve dvojicích,
2. společná reflexe celé třídy.

Možné otázky:

- Jak na vás text působí?
- Co vás během četby nejvíc zaujalo nebo znepokojilo?
- Která část textu na vás působila nejsilněji a proč?
- Co se v ukázce vlastně děje?

Metodická poznámka pro učitele

V této fázi není cílem okamžitě „vysvětlit“ fantastické prvky nebo symbolickou rovinu textu.

Důležitější je zachytit atmosféru nejistoty a proměny reality, kterou text vytváří.

Žáci často spontánně pojmenovávají snovost, znepokojení, fascinaci, chaos, pocit skryté reality, nebo proměnu známého prostoru v něco neznámého. Tyto reakce je vhodné zapisovat na tabuli a později se k nim vracet.

Aktivita 2 – Jak text propojuje realitu a fantastično? (15 minut)

Žáci dále pracují s ukázkou a zaměřují se na způsob, jakým autor propojuje reálné prostředí Prahy s fantastickými nebo znepokojivými prvky.

Cílem aktivity je sledovat:

- jak text pracuje s proměnou známého prostoru,
- jak fantastično „vyrůstá“ z běžné reality,
- a jak autor narušuje jistotu čtenáře.

Žáci pracují samostatně nebo ve dvojicích s otázkami a úkoly v pracovním listu.

Možné úkoly:

- Najděte v textu konkrétní pražská místa a popište, jak se v textu proměňují.
- Vyhledejte fantastické nebo znepokojivé prvky a vysvětlete, proč působí neobvykle.
- Sledujte, jak text narušuje hranici mezi běžnou realitou a fantastičnem.
- Zakreslete trasu vypravěče a označte místa, kde se realita začíná proměňovat.

Metodická poznámka pro učitele

Důležité je vést žáky k uvědomění, že fantastické prvky nejsou v textu odděleny od reality, ale vyrůstají přímo z ní. Autor pracuje s konkrétními pražskými místy: Karlův most, Klementinum, Nerudova ulice, Mostecká ulice, Pohořelec, nebo běžné interiéry bytů, které však zasazuje do situací narušujících běžnou logiku světa.

Fantastično zde nefunguje jako „jiný svět“, ale jako skrytá vrstva reality, která se náhle odhaluje uvnitř známého prostoru. Znamé prostředí se tím stává cizím, nejistým a znepokojivým.

Učitel může během společné reflexe upozorňovat například na:

- motiv lyžařského vleku v centru Prahy,
- průjezdy skrytými prostory bytů,
- propojení veřejného a intimního prostoru,
- nebo závěrečný obraz kaple s mrtvými rybami.

Společná interpretace

Po práci s otázkami následuje společné sdílení a interpretace.

Učitel může otevřít například tyto otázky:

- Proč autor propojuje obyčejná místa s fantastickými situacemi?
- Jak se během textu proměňuje naše vnímání Prahy?
- Co může „druhé město“ symbolizovat?
- Je fantastický svět v textu oddělený od reality, nebo její součástí?

Metodická poznámka pro učitele

Cílem této části není dojít k jediné interpretaci fantastických prvků, ale ukázat, že text systematicky narušuje hranici mezi známým a neznámým, reálným a fantaskním.

Důležité je sledovat, že:

- fantastické nevstupuje do reality zvenčí,
- ale objevuje se přímo uvnitř běžného světa,
- v místech, kterým lidé obvykle nevěnují pozornost.

Text tak otevírá otázku, zda realitu skutečně vnímáme celou, nebo pouze její povrchovou vrstvu.

Reflexe (10 minut)

Cílem reflexivní fáze je zobecnit způsob, jakým text propojuje realistické a fantastické prvky, a vést žáky k formulaci vlastní interpretační hypotézy o významu „druhého města“ a autorském záměru. Důležitá je především schopnost propojit konkrétní textové prostředky s širší interpretací textu.

Doporučený postup:

1. samostatná formulace odpovědi,
2. sdílení ve dvojicích nebo menších skupinách,
3. společná diskuse.

Možné otázky:

- Jak autor propojuje realistické a fantastické prvky?
- Jaký může být smysl nebo účinek tohoto prolínání?
- Co by mohlo představovat „druhé město“?
- Jaké otázky ve vás fungování druhého města vyvolává?

Metodická poznámka pro učitele

Žáci často docházejí k tomu, že:

- fantastično není v textu odděleným světem,
- ale vyrůstá přímo z běžné reality,
- čímž se narušuje jistota čtenáře i běžné vnímání prostoru.

V diskusi se mohou objevovat interpretační hypotézy, například:

- realita není jednoznačná,
- svět má skryté vrstvy,
- člověk vnímá pouze část skutečnosti,
- nebo imaginace umožňuje překračovat hranice běžné zkušenosti.

Učitel může postupně otevírat také širší otázku funkce imaginace a fantastické literatury. Fantastično zde nefunguje pouze jako únik od reality, ale jako způsob, jak realitu zpochybnit, proměnit nebo nahlédnout z jiné perspektivy.

Důležité je nesměřovat diskusi k jediné interpretaci „druhého města“, ale ponechat prostor pro různé možnosti čtení:

- jako paralelní reality,
- metaforu nevědomí,
- prostoru imaginace,
- skryté vrstvy každodennosti,
- nebo symbolu toho, co běžně přehlížíme.

Možné rozšíření lekce

a) Vypravěč a perspektiva (10 minut)

Lekci je možné rozšířit o analýzu vypravěče a způsobu vyprávění.

Žáci sledují:

- kdo vypráví,
- jaký má vypravěč vztah k událostem,
- a jakým způsobem komentuje nebo interpretuje svět kolem sebe.

Metodická poznámka pro učitele

Vypravěčem je subjekt v 1. osobě, který je současně účastníkem děje i reflektujícím pozorovatelem. Nejde pouze o popis událostí, ale také o filozofické a zobecňující úvahy o realitě, prostoru a lidském vnímání. Na tuto část může navázat diskuse nebo krátká argumentační úvaha.

Možné otázky:

- K čemu může literatura otevírat přístup, co běžná realita ne?
- Je „druhé město“ únikem z reality, nebo jejím rozšířením?
- Může literatura proměňovat způsob, jakým vnímáme svět?

B) Analýza časoprostoru pomocí podvojného deníku (10 minut)

Další možností rozšíření je práce s podvojným deníkem zaměřeným na analýzu časoprostoru textu.

Žáci:

- vyberou alespoň tři citace související s prostorem nebo proměnou reality,
- a doplní vlastní komentář nebo interpretaci.

Doporučený postup:

1. samostatná práce,
2. sdílení ve dvojicích,
3. společná reflexe.

Metodická poznámka pro učitele

Cílem aktivity je ukázat, že text nepracuje pouze s kontrastem známého a neznámého prostoru, ale že prostor současně získává symbolický a filozofický význam.

Žáci mohou sledovat například:

- propojení konkrétní Prahy s fantastickými prvky,
- motiv skrytých prostor,
- nebo představu, že běžná realita obsahuje neviditelné vrstvy, které člověk obvykle nevnímá.

Důležité je vést žáky k tomu, aby své interpretace opírali o konkrétní textová místa a sledovali, jak prostor v textu vytváří atmosféru nejistoty, tajemství a narušení běžného vnímání reality.

Pracovní list: Prolínání prvního a druhého města – reálné kulisy Prahy a fantastické motivy

Před čtením

Co by mohlo znamenat „druhé město“ v názvu románu?

Může existovat „jiný svět“ uvnitř toho našeho? Zažili jste někdy pocit, že realita má ještě další, skrytou vrstvu?

Vybavíte si literární text (popřípadě i jiné umělecké dílo, například film), které by pracovalo s tematikou světa odlišného od toho našeho? Jakým způsobem to dané dílo dělá?

Šel jsem za účastníky slavnosti; cestu mi ukazovaly krvavé skvrny na sněhu. Setkal jsem se s lovci ryb opět na Mariánském náměstí, už sundali škrabošky a odmotali červené šňůry, po jejich rozjařenosti už nebylo ani stopy. Klidně a ukázněně stáli v dlouhé a klikaté frontě a drželi v rukách síťovky s mrtvými rybami. Nebylo vidět, na co vlastně čekají; přesto jsem se postavil na konec pomalu postupující řady. Ukázalo se, že stojíme ve frontě na lyžařský vlek. O zeď Klementina se opíraly desítky párů lyží: každý, kdo čekal ve frontě, dostal jeden pár; když si lyže připjal, chytil se kotvy, která přijela z úzké Seminářské ulice, opřel se o ni a zmizel v tmavém ústí uličky. Také já jsem si připevnil lyže řemínky, když na mne přišla řada, a opřel jsem se o kotvu. Lano se napjalo a trhlo sebou, lyže se daly do pohybu, rozjely se vyježděnou stopou.

Na konci krátké a zakřivené Seminářské uličky vlek zahrnul postranním vchodem do Klementina, projel jsem zvolna dvěma nádvořími (stopa vedla tak blízko sochy studenta bránícího Prahu proti Švédům, že jsem si o kamenný podstavec odřel hranu lyže), otevřenou brankou jsem se dostal na Křižovnické náměstí, kde mě oslnila světla pozdního taxíku, uslyšel jsem skřípání brzd. Potom mě kotva táhla pod klenbou mostecké věže na Karlův most; po rovné stopě, vyježděné těmi, co jeli přede mnou, jsem se pomalu sunul podél zasněžených soch. Na petřínském svahu prosvítal mezi tmavými stromy sníh, bylo ticho, jen ve chvílích, kdy jsem projížděl kolem lehkých, narychlo smontovaných sloupů konstrukce vleku, se nade mnou ozývalo zacvakání a skoro neslyšné skřípaly houpající se prázdné kotvy, které se vynořovaly ze tmy a vracely se opačným směrem. Vlek mě táhl Mosteckou ulicí a přes pusté Malostranské náměstí se zaparkovanými tmavými automobily, stoupal jsem Nerudovou ulicí podél zavřených bran paláců, potom vlek zabočil do průjezdu, tiše jsem klouzal labyrintem těsných dvorků, kolem popelnic a hromad beden z překližky, kotva mě táhla vzhůru po studených a vlhce páchnoucích schodištích domů, osvětlených osamělou žárovkou. Temnými úvozy jsem projel do předsíní, vykřikl jsem, když proti mně vystala postava, ale byl to jen můj odraz ve velkém zrcadle nad botníkem, projížděl jsem kouty ložnic, kde na postelích oddechovali spící. Muž a mladá dívka se milovali na širokém bílém lůžku, dívka uslyšela šramocení, otočila ke mně hlavu a mlčky se mi dívala do očí, než jsem zmizel za skříní. Jel jsem zapíraným meziprostorem mezi byty, poznal jsem, že byty jsou navzájem spojené tajnými stezkami a průsmyky, které vedou za nábytkem, otevřela se složitá spleť silnic, tunelů, kupeckých cest vinoucích se v hloubce domu, v prostoru, který se nám nepodařilo ovládnout a začlenit do našeho světa, a tak jsme raději popřeli jeho existenci – naše tupá arogance vůči těm tichým prostorům se nám zle vymstí, až nás jednou zářící zvířata vyženou z našich bytů a až budeme muset bloudit těmito temnými cestami. Poznal jsem, že byty jsou daleko větší, než se domníváme, že obývaný a známý prostor tvoří jen jejich malou část, že do celku bytu patří vlhké kamenné sály, jejichž zdi jsou pokryté ponurými freskami, rajske dvory zarostlé bujnou vegetací a atria, v jejichž středu vysoko stříká chladná voda fontány. Utajené prostory jsou s obývanou částí bytu spojeny zamaskovanými průchody v koutech a za skříněmi, ale obvykle do nich po celý život nev kročíme – a přece cítíme, že rozhodnutí, v nichž se proměňuje a obnovuje náš život, uzrávají v dechu, který vane z těchto zapřených míst.

Otevřenými vraty domu jsem vyjel z bludiště bytů a chodeb na dolním konci pohořeleckého náměstí. Uviděl jsem tu znovu účastníky slavnosti. Už si odepjali lyže, postávali v hloučkích a drželi v rukou papírové kelímky, ze kterých stoupala pára. Lano vleku vedlo do dveří kaple, která stála na horním konci náměstí; vedle kaple se nadouvaly ve větru bílé plátěné stěny velkého stanu. Otevřenými dveřmi mě kotva dotáhla do kaple. Byla tmavá a připomínala spíš než sakrální stavbu nákladní vagon; na jejím konci se v přitmě rýsoval oltář, před ním se s tichým pravidelným skřípotem otáčela točna vleku. Oltář se bledě leskl; když jsem přijel blíž, uviděl jsem, že je zasypaný rybími těly, ryb bylo tolik, že přepadávaly na zem, chvílemi se některé tělo ještě zazmítalo na podlaze, aby vzápětí nato zase znehybnělo. Když jsem se přiblížil k točně, odhodil jsem kotvu a vyjel ven z kaple.

(Michal Ajvaz: *Druhé město*, 2021, 7. kapitola „Slavnost“, s. 58–60)

Jak na tebe text působí? Co v tobě vyvolává?

Jakou cestou vypravěč prochází a jak se během ní proměňuje realita kolem něj?

Jak autor využívá reálné kulisy Prahy? Najdi v textu 2 místa, kde se objevuje reálné místo v Praze, a popiš, co se s ním v textu děje.

Jak je fantastično do textu začleněno? Najdi 2 příklady fantastických prvků a vysvětli, proč působí neobvykle.

Jak text narušuje běžné vnímání reality? Ve kterých chvílích si čtenář přestává být jistý, co je ještě běžné a co už ne?

Zakresli trasu vypravěče a označ alespoň 3 místa, kde se realita mění v něco neobvyklého.

Reflexe

Co by mohlo představovat „druhé město“?

Jaký význam může mít prolínání běžné reality a fantastických prvků?

Který obraz nebo situace na tebe působily nejvíc znepokojivě nebo zvláště? Proč?
